

Acollim.coop: l'economia social i solidària en l'acollida als joves migrants no acompanyats

LabCoop, sccl. i Federació de Cooperatives
de Treball de Catalunya

Paraules clau: cooperativisme, intercooperació, joves
migrants, estratègia integral, Acollim.coop

El cooperativisme i l'ESS poden tenir un paper important en l'acollida de joves migrants no acompanyats. L'“Acollim.coop” és una estratègia integral del cooperativisme que fa seves un conjunt d'aportacions diferencials com ara prioritzar les necessitats del conjunt de joves respecte al lucre, possibilitar una estructura articuladora de respostes integrals des del cooperativisme i la intercooperació, activar xarxes de cooperació on elles i ells mateixos tinguin un paper protagonista o posar en la pràctica una acollida arrelada a la comunitat.

1. La migració de menors no acompanyats a Catalunya

“Un canvi molt important en els països ara és que alguns pobles s'estan buidant de joves. Els joves no canviaran la idea de venir, no serveixen els recursos que volen mantenir-los perquè sempre pensen que volen impedir la migració. La idea de venir no es podrà canviar, però sí que es pot explicar la realitat del que es trobaran aquí, i llavors podran donar el pas de la migració amb consciència per tal que l'impacte no sigui tan traumàtic” (Jove major d'edat entrevistat, maig del 2019)

La mobilitat i el desplaçament de menors i joves sols s'ha produït des de fa segles a la història d'Europa i del món, però el fenomen migratori conegut com el de “menors no acompanyats” (MENA) apareix entre el 1980 i el 1990 a Europa, lligat a la ratificació de la Convenció sobre els drets de l'infant el 1989. Aquesta nova categoria d'infància comporta una modificació en els plantejaments i fa efectiva una perspectiva proteccionista, atorgant a tots els i les menors d'edat la necessitat de ser emparats i posats sota la

cura de les institucions que disposen de la competència en protecció de menors.

La migració de menors no acompanyats s'insereix en el panorama de les migracions internacionals. El desplaçament de joves menors d'edat sols, sense els seus referents familiars, no és un fet aïllat de l'Estat espanyol, però, sinó que té el seu símil en molts altres punts geogràfics: menors mexicans que emigren als EUA, menors bolivians que emigren a l'Argentina per treballar en la indústria tèxtil, menors afganesos a Dinamarca, entre molts altres casos. La migració de menors i joves no acompanyats és un fenomen transnacional i global, i el fet que presenti unes particularitats específiques que la distingeixen exclusivament de les altres tipologies migratòries ens situa en un panorama en el qual la migració de menors estrangers no acompanyats es constitueix com un "nou actor migratori" i es configura com una categoria analítica amb identitat pròpia, amb motivacions i objectius particulars i amb uns itineraris d'inserció en espais migratoris més amplis i diferenciats de la resta com, per exemple, la creació de xarxes de solidaritat transnacionals basades en els grups d'edat, les formes d'inserció laboral pròpies o l'autorepresentació a través de signes identitaris (Suárez, 2006).

L'arribada d'aquests menors i joves és un repte per a la societat catalana i per a les administracions públiques des del moment en que aquests menors i joves van començar a ser detectats pels serveis de protecció, ara fa uns 25 anys. El primer MENA documentat a Espanya arriba el 1993 i, si l'any 1997 hi havia 81 menors, el 2001 el nombre havia augmentat fins a 591 (Quiroga, Alonso i Soria, 2010). Tot

i ser un fenomen que es mantenia estable amb un volum d'unes 400 noves arribades anuals, a partir del 2016 es va iniciar un nou període que es caracteritzà per un increment exponencial d'arribades i pel col·lapse que va suposar en els sistemes d'acollida i protecció de les administracions públiques: 684 menors el 2016, 1.489 el 2017 i 3.659 el 2018. Les previsions són que el 2019 el nombre de menors pugui arribar als 5.500 aproximadament (Síndic de Greuges, 2018).

Malgrat que han passat els anys, les motivacions segueixen esdevenint molt similars i impacten en les trajectòries biogràfiques dels joves: motivacions econòmiques, millora de les expectatives socials i culturals, fugida de conflictes bèl·lics o persecució per motius polítics, ètnics o religiosos, o bé fugida d'una situació familiar de conflicte important, sobretot en el cas de les joves, en què les motivacions prenen especificitats pròpies de les desigualtats per raons de gènere i que cal atendre de forma diferenciada (Quiroga, Alonso i Soria, 2010).

2. El cooperativisme i l'atenció a les persones i a la comunitat

Les cooperatives que van néixer a mitjans del segle XIX, van tenir a Catalunya un arrelament històric important en totes les seves modalitats organitzant la feina, la compra o la venda en comú. Aquestes empreses són societats constituïdes per persones físiques o jurídiques que s'han unit per tal de millorar la situació econòmica i social dels seus components i de l'entorn comunitari, mitjançant una activitat empresarial de base col·lectiva, podent desenvolupar qualsevol activitat econòmica o social. Per entendre com les pràctiques de l'economia social i

solidària (en endavant, ESS) poden impactar en l'acollida dels menors migrants no acompanyats, cal conèixer primer els set principis que orienten la pràctica cooperativa: la participació voluntària i oberta, la gestió democràtica, la participació econòmica de les persones sòcies, l'autonomia i la independència, l'educació, la formació i la informació, la cooperació entre cooperatives i l'interès per la comunitat (Aliança Cooperativa Internacional).

Les cooperatives treballen per aconseguir el desenvolupament sostenible de les seves comunitats mitjançant polítiques aprovades pel seu teixit social i, amb l'aplicació dels principis cooperatius, les empreses cooperatives contribueixen a construir un món millor a partir de les següents accions:

- Crear ocupació estable i de qualitat.
- Contribuir a un creixement econòmic basat en la sostenibilitat, que supera la visió a curt termini i aposta per la diversificació d'activitats.
- Treballar a partir de les necessitats de les persones i amb interès per la comunitat i l'entorn.
- Vertebrar les zones rurals i l'activitat agrícola, de manera que permetin millorar processos i preus dels agricultors i ramaders, així com les zones urbanes, els professionals, comerços, artesans...
- Donar la veu a la gent i apoderar-la per prendre decisions empresarials, de manera que es promou la democràcia.

A dia d'avui, hi ha registrades a Catalunya un total de 4.310 cooperatives, el 74% de les quals són de treball associat, el 10% agràries, el 5% de serveis i l'11% restant són cooperatives de consum, d'habitatge o d'ensenyament, entre altres (Departament de Treball, 2019).

En un estudi de la Confederació de Cooperatives de Catalunya, s'apuntava que les empreses cooperatives tenen un volum de negoci de 4.614 milions d'euros i representen l'1,5% del total d'ocupació generada a Catalunya. Des del 2009, just l'any següent a l'esclat de la crisi econòmica, el cooperativisme ha crescut a Catalunya. Una de les dades més rellevants és que la creació de llocs de treball va créixer un 118% respecte al 2008; d'aquests llocs de treball, el 76% era contractació indefinida, el 77% era a jornada completa i el 8,6% era ocupació creada entre menors de 25 anys. Tanmateix, les cooperatives de Catalunya representen el 0,7% del total d'empreses de Catalunya i aporten el 2% del PIB (dades del segon trimestre del 2018, Departament de Treball).

Dins l'ampli ventall de tipologies de cooperatives, les que duen a terme activitats de caràcter social o d'atenció a les persones es denominen "cooperatives d'iniciativa social sense afany de lucre". Aquestes cooperatives tenen per objecte la inserció laboral o integració de col·lectius en risc d'exclusió, o la defensa de drets socials o cobertura de necessitats ateses insuficientment pel mercat, i poden establir la participació de voluntaris en la consecució de l'objecte social. Aquestes cooperatives desenvolupen la seva activitat en els sectors de l'atenció a la gent gran, a les persones amb discapacitat, el lleure educatiu, les escoles bressol, la inclusió social o la infància en risc. Segons

les dades de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, les cooperatives d'iniciativa social de Catalunya són 167, donen feina a 11.000 persones i facturen uns 213 milions d'euros.

3. El paper del cooperativisme i el seu valor diferencial en l'acollida dels joves

Si el cooperativisme i l'ESS poden tenir un paper important en l'acollida de joves migrants no acompanyats és pel fet que és un moviment amb un marc ideològic propi, dotat d'unes estructures, unes pautes de funcionament i una capacitat d'adaptabilitat que permet que sigui un sector molt propici a la innovació per fer front a aquest escenari de crisi estructural i de capitalisme salvatge que expulsa i estigmatitza un sector important de la població.

Tenint en compte aquestes formes en que es desenvolupen les cooperatives, l'ESS, en el marc de l'acollida de joves migrants, pot fer aportacions diferencials respecte a altres agents socials, tant en l'articulació de mesures com en el fet d'aportar uns valors distintius en els seus models de gestió ancorats en els principis que l'orienten. Aquesta articulació entre el cooperativisme i l'interès per impulsar una acollida de qualitat des dels drets als menors migrants no acompanyats ha estat el motor per impulsar l'estratègia cooperativa catalana "Acollim.COOP. Estratègia integral del cooperativisme per a l'acollida dels joves migrants no acompanyats a Catalunya (2018-2021)", que està en fase de definició i disseny i està impulsada per les cooperatives d'iniciativa social, tot i que és una crida per aglutinar tot l'ecosistema cooperatiu. Aquesta estratègia cooperativa integral, que vol donar una resposta integral i articulada, aposta per les següents accions:

a) Priorització de les necessitats del conjunt de joves respecte al lucre

L'ESS és una economia que busca satisfer les necessitats de les persones per sobre del lucre i un dels principis inherents a aquestes organitzacions empresarials és treballar per aconseguir el desenvolupament sostenible de les seves comunitats fomentant pràctiques sustentades en valors com ara l'humanisme, la democràcia, la solidaritat, la inclusivitat, la diversitat o la igualtat, l'equitat i la justícia per a totes. Alhora, aquests valors propicien estructures i plataformes de cogovernança compartida on es construeixen projectes de forma col·laborativa en clau de canvi social. El cooperativisme és un agent molt adient per desenvolupar tot un conjunt de mesures i accions coordinades entre si per fer front a la lluita contra la precarietat i les desigualtats socials en què es troben molts d'aquests joves, sobretot des de la seva condició de migrants: les dificultats per obtenir els permisos necessaris per treballar, les dificultats per accedir a un habitatge digne, les dificultats en l'aprenentatge de la llengua, l'existència d'actituds xenòfobes per part de la societat o les dificultats socioeconòmiques, entre altres. I sobretot, pensant en els menors no acompanyats que arriben a la majoria d'edat —una part molt important—, i en el procés de desinstitucionalització en que són expulsats dels circuits socials de protecció amb dèficits importants d'acompanyament a la seva vida adulta.

b) L'ESS com a articuladora de respostes integrals des del cooperativisme

També com a principi identitari, el cooperativisme i l'ESS són ecosistemes cooperatius¹ que tenen com a pràctica continuada l'enxarxament, l'enfortiment i l'impuls de

les relacions d'intercooperació², col·laborant per tots els mitjans amb altres cooperatives a escala local, nacional i internacional. La intercooperació permet compartir recursos, projectes i riscos, per un costat, però per l'altre, és un principi proactiu de posar en la pràctica la solidaritat a través del suport mutu. Aquesta intercooperació reconeix i amplifica totes les formes d'enxarxament, des de les xarxes informals fins a les estructures més formalitzades, com ara les federacions, les confederacions, els convenis intercooperatius, les cooperatives de segon grau o les cooperatives integrals, entre altres. I, alhora, promou la solidaritat entre les persones i organitzacions, allunyant-les de models d'expansió competitiva i escollint models on l'ajuda mútua és la clau per al creixement i la sostenibilitat.

L'estratègia cooperativa catalana "Acollim.coop", formada des de la identitat cooperativa compartida i des d'una perspectiva interdisciplinària i amb la intercooperació com a base de funcionament, facilita que des dels diferents sectors productius i àmbits de les cooperatives, de la mateixa manera que des de les diferents tipologies de cooperatives (de treball, agràries, de consum, d'habitatge, de serveis, etcètera), ens puguem mirar de cara i pensar plegades quines són les accions i estratègies que hem

---

1. Definim ecosistemes cooperatius locals com "circuitos d'intercooperació socioeconòmica en base a la proximitat territorial i l'afinitat estratègica, que combinen una organització democràtica, una dimensió econòmica solidària i una acció sociocomunitària rellevant en els seus entorns" (Miró, 2018).

2. Definim intercooperació com "la creació de llaços en xarxa per construir el mercat social més enllà de la relació estricta entre clienta i proveïdora, és a dir, que no es tracta només d'una col·laboració, sinó d'un procés de construcció conjunta de relacions econòmiques cooperatives des d'una perspectiva de transformació social" (XES, 2016).

de desplegar de forma coordinada, enxarxada i amb sentit, totes alhora i de forma simultània, que ens permetin obtenir un impacte en sectors que semblen tan allunyats com l'habitatge, la inserció, la cohesió social i la lluita contra el racisme i l'estigmatització. A més, el cooperativisme en aquest model d'intercooperació constant aplica, de forma reiterada, formes de cogovernança d'alta complexitat i multinivells i, alhora, molt sovint integra un enfocament de multiactivitat per esdevenir sostenible en un context de desfragmentació estructural i social.

Amb aquesta aliança i la generació de recursos compartits, el cooperativisme pot dur a terme projectes globals, integrals i integrats, amb un alt impacte en les trajectòries vitals dels joves i garantir itineraris que no es trenquin quan s'arribi a la majoria d'edat.

c) Capacitat de donar resposta a les necessitats del conjunt de joves migrants mitjançant xarxes de cooperació on elles i ells mateixos tinguin un paper protagonista

L'economia social i solidària preveu i defensa una forma alternativa de produir, consumir i treballar i, per tant, de satisfer les necessitats individuals i col·lectives de les persones. L'ESS aposta per incidir en les trajectòries vitals de joves migrants més enllà de la urgència i l'assistencialisme, en el marc del sistema de protecció. En aquest sentit, pot esdevenir un agent que ofereixi alternatives reals perquè els i les joves puguin elaborar els seus projectes de vida a llarg termini i assoleixin els drets de ciutadania. Sobretot, pensant en el fet que aquests joves, a la majoria d'edat, queden fora del circuit de protecció, però continuen tenint la necessitat d'accedir a l'habitatge, al mercat laboral o a relacionar-se socialment.

Una de les actuacions que pot incorporar l’“Acollim.coop” és promoure solucions d’ajuda mútua i processos d’emprenedoria col·lectiva en format cooperatiu entre les i els mateixos joves migrants i els seus antecessors, les seves comunitats d’origen i de destí per tal de resoldre necessitats comunes, entenent que la fórmula cooperativa pot esdevenir un model d’inserció sociolaboral d’autoocupació per als col·lectius travessats per les desigualtats socials i molt precaritzats. Aconseguir crear i consolidar cooperatives integrades pels joves, cooperatives de treball però també d’altres tipologies de cooperatives. Aquests modes d’inserció laboral busquen defugir les desigualtats marcades per temes de gènere, defensant els drets laborals i des d’un prisma de la dignificació de les condicions de treball i de les persones i de lluita contra la precarietat laboral. El cooperativisme, fomentant les cooperatives de treball, promou que aquestes s’ajustin a les formes que són pròpies a l’autoorganització de la creativitat social: petits grups de treball dinàmics, capaços de reformular-se de manera col·lectiva i permanent, que distribueixen el poder i la iniciativa interna i que intercooperen a partir de la xarxa i l’intercanvi, per tant, promoure la cooperativa autoorganitzada com un node constituent de l’emergent creativitat productiva de la societat (Garcia, 2017).

Alhora, la pràctica cooperativa de les mateixes persones cooperativistes que impulsen l’estratègia “Acollim.coop” és exemple quotidià de transformació, d’empoderament i de ciutadania organitzada. El mateix funcionament del cooperativisme i de les entitats que el practiquen esdevé un referent real i pràctic de possibilitat de canvi i de participació social i de mirall de com funcionen, a la pràctica, els formats d’emprenedoria col·lectiva. De com les

persones cooperativistes donen resposta col·lectivament i cooperativament a necessitats individuals que, al seu torn, són globals. En aquest sentit, l’ESS esdevé un referent de com, mitjançant l’autoorganització i la cooperació entre diversos agents, podem resoldre necessitats d’habitatge, de consum, de treball o de serveis, sempre prioritzant les necessitats de les persones respecte al lucre.

d) Una acollida arrelada a la comunitat

La dimensió comunitària en el cooperativisme el travessa en totes les seves dimensions, cosa que permet que es pugui apostar per articular una acollida arrelada a la comunitat que reben els i les joves, una acollida que també considera la comunitat receptora per treballar plegats la inclusió social, aprofitant el valor de la diversitat i la complementarietat que aquest fenomen pot aportar.

Com que l’ESS és un moviment compromès amb la solidaritat i la justícia social que lluita contra les desigualtats socials, i, alhora, presenta una base social àmplia, dinàmica i amb un sòlid component de compromís social, afavoreix que el cooperativisme pugui esdevenir aquest agent polític de canvi i transformació en la mirada envers aquests joves i en el fet d’impulsar estratègies per implicar la participació activa de la societat organitzada en l’acollida, a més d’incidir com a actor polític fort i articulat per denunciar la vulneració de drets de ciutadania i els entrebancs que en dificulten l’acomodament a l’actual marc legal, sobretot a la Llei d’estrangeria. Ens ofereix l’oportunitat de donar una resposta a un problema social abordant la integralitat i la complementarietat de formes jurídiques, de sectors productius i de models de governança, entre d’altres. També brinda la possibilitat que

els encaixos d'aliances i d'intercooperació propiciïn que l'impacte no només afecti els col·lectius que s'hi integren, sinó la ciutadania en general i se situï en el centre de les accions per mitjà de la sensibilització, el foment de la presa de consciència, la lluita contra l'estigmatització per contrarestar el relat de la por i la inseguretat, desconstruint i desmuntant els relats racistes i xenòfobs. En el camí que aquesta estratègia té per a recórrer, s'ha de reforçar l'aposta per l'emprenedoria amb processos que consolidin una ciutadania organitzada, activa i garant de drets.

4. Respostes cooperatives als reptes socials

No cal obviar que és l'Administració pública la responsable de donar resposta a les necessitats d'aquests joves en el que té que veure amb tots els seus processos d'acollida i d'inclusió social, i la que també ha de ser garant absoluta dels seus drets de ciutadania. No obstant això, l'ESS pot ajudar a acompanyar aquest col·lectiu a portar endavant el seu itinerari de vida a través del foment de projectes i programes dirigits a l'orientació, capacitació, informació i inserció social i laboral. I en aquest context, l'ESS pot fer de pont entre l'Administració i les persones per tal de poder accedir als recursos de la xarxa, ajudar a connectar-los amb la resta de la comunitat, resoldre dubtes de la seva vida quotidiana i vincular-los a allò necessari, escoltar les seves inquietuds i treballar amb la resta de la societat la sensibilització i la presa de consciència.

Ja fa anys que es posa en dubte quin ha de ser el model d'intervenció social a Catalunya, on es demana la necessitat d'un canvi en la relació i la interlocució dels poders públics amb les entitats i amb la ciutadania. Per poder fer efectiu aquest canvi de model, s'apunta la

necessitat d'aprofundir en un model d'intervenció de proximitat i local (un disseny, una planificació, una gestió i una intervenció properes que se situï en els entorns de quotidianitat i comunitat, arrelada i en sinergia amb el territori) i en la promoció i facilitació d'entorns i espais d'innovació i creativitat on poder experimentar en formats i arriscar (Rojo, 2010). Aquests espais d'innovació on poder experimentar des del format cooperatiu s'entenen des dels models d'innovació social que defensen unes pràctiques i uns processos d'empoderament col·lectiu “a través dels quals les comunitats excloses responen a les seves necessitats bàsiques transformant les relacions de poder i conquerint les capacitats que els atorguen major autonomia” (Moulaert, 2010), configurant espais socialment autònoms, activant dinàmiques d'inclusió i d'empoderament i, per últim, generant noves institucionalitats democràtiques (DDAA, 2019). Si en l'actualitat reconeixem que “les formes innovadores de la creativitat social s'estan gestant fora del mercat, on es produeixen el que podrien ser les articulacions socials del futur” (Miró, 2018) amb un intent de donar una resposta col·laborativa, arrelada i horitzontal als grans reptes socials, llavors podem també reconèixer que l'ESS i el cooperativisme, en particular, són actors clau i necessaris per impulsar laboratoris d'experimentació social on l'autoorganització de la intel·ligència col·lectiva esdevé fonamental: de nous vincles socials perdurables, de nous drets, de noves realitats, de nous béns i serveis autoproduïts per la comunitat (Miró, 2018).

La contribució que pot fer l'ESS en l'acollida dels joves migrants no acompanyats va, també, en aquesta direcció. Si el cooperativisme vol tenir encara més impacte social i

econòmic en la comunitat en què es troba, un dels reptes és que també intervingui i faci propostes al conjunt de la societat, no només propostes per a consum intern, sinó també propostes on ha de ser capaç d'analitzar els canvis que s'estan produint en l'àmbit social en els moments històrics per tal d'entendre'ls i proposar mesures correctores que puguin ajudar a mitigar les dificultats.

L' "Acollim.coop. Estratègia integral del cooperativisme per a l'acollida dels joves migrants no acompanyats a Catalunya (2018-2021)" és la materialització del que s'ha esmentat en aquest article, una estratègia pròpia davant les administracions públiques corresponents, com a compromís i capacitat d'actuació del cooperativisme, més enllà de les cooperatives d'iniciativa social que ja treballen en l'acollida als menors migrants no acompanyats. Una estratègia que també posa l'accent en com s'està dissenyant la construcció i l'elaboració del nucli de la qual s'està definint de forma col·laborativa, integrant i amb la participació i buscant els consensos del màxim de cooperatives, no només les d'iniciativa social. La posada en marxa de l' "Acollim.coop" és també el moment d'innovar, d'experimentar i d'anar més enllà d'alguns models preestablerts ja coneguts dins el cooperativisme i haurà de servir, també, per posar a prova la capacitat de lideratge d'un sector que busca una transformació radical del nostre entorn i la societat on vivim, on els valors que configuren la nostra identitat compartida i que ens allunyen dels altres tipus d'empreses són la punta de llança que orienta les decisions i que farà possible l'èxit d'aquesta estratègia.

Molts seran els reptes als quals haurem de donar resposta. El primer, ser capaços d'aconseguir projectes reals que

estiguin formats pel màxim de cooperatives d'objectes d'intervenció molt diferents, de sectors productius diferenciats i de tipologies diverses. El segon repte al qual ens hem d'enfrontar és com ser capaços d'esdevenir una alternativa real perquè el conjunt de joves migrants puguin satisfer les seves necessitats, sobretot, de treball i d'habitatge des de la perspectiva de l'assumpció de drets allunyats d'una mirada assistencialista, adoptant la perspectiva intercultural i antiracista. Tanmateix, posicionant-nos com una praxi de responsabilitat i professionalitat empresarial al costat de les persones que sigui capaç de lluitar contra la precarietat laboral com a cooperatives. En tercer lloc, un repte vinculat al finançament, sabent que l'ESS pot fer del poc molt, però també sent realistes amb el fet que només amb finançaments combinats intercooperatius podrem fer realitat una estratègia d'aquesta envergadura. Per últim, i potser el més difícil, com incorporar la participació real dels mateixos joves i protagonistes de l'acció en la mateixa definició de l' "Acollim.coop" en primer lloc, i, en segon, en la seva execució des de la cogovernança que es desplegarà.

I construint noves articulacions cooperatives per fer front a les desigualtats socials i a la precarització indecent de cada vegada més col·lectius, ens caldrà aprendre algunes lliçons d'altres companyes de viatge internacionals, que ens porten anys d'avantatge, com al Quebec, on destaquen que, per desenvolupar pràctiques sostenibles en l'articulació del cooperativisme davant els grans reptes socials, calen espais plurals de concertació, on siguin primordials la cogovernança, la identitat comuna i una visió global, l'experiència de combinar perspectives i espais híbrids (sectors, territoris, moviments socials) i una voluntat ferma

de col·laboració i d'arrelament a les comunitats, a més de reforçar les aliances per promoure nous models per seguir transcendint els límits del mateix àmbit i arribar al gran públic augmentant la visibilitat (Boichat, 2016).

En definitiva, les cooperatives s'estan diversificant, generant ocupabilitat i presentant estructures i unes pautes de funcionament pròpies, un fet que juntament amb la seva capacitat d'adaptabilitat, els permet constituir-se com un actor molt propici a la innovació i a la hibridació per fer front a aquest escenari de crisi estructural i capitalisme inhumà. Les cooperatives som punta de llança davant els grans reptes socials i l'estratègia "Acollim.coop" pot ser l'exemple pràctic de com desenvolupar-ho en l'acollida de joves migrants no acompanyats a Catalunya.

Bibliografia

- ALIANÇA COOPERATIVA INTERNACIONAL. <https://www.ica.coop/es/cooperativas/identidad-alianza-cooperativa-internacional>.
- BOCHAT, GABRIEL. "L'economia social del Quebec, l'èxit de transcendir els límits". *Nexe. Quaderns d'Autogestió i Economia Cooperativa*, núm. 39 (2016).
- DEPARTAMENT DE TREBALL. 2019. http://observatorit treball.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/economia_social_i_autonomos/cooperatives
- GARCIA, JORDI. *L'economia solidària en cent paraules*. Barcelona: Icaria, 2017.
- FEDERACIÓ DE COOPERATIVES DE TREBALL DE CATALUNYA. <https://www.cooperativest treball.coop/la-federacio/sectorial-cooperatives-d-iniciativa-social>.
- MIRÓ, IVAN. *Ciutats Cooperatives*. Barcelona: Icaria, 2018.
- MIRÓ, IVAN. "El quart impuls [Cooperativisme_Treball immaterial_Creativitat_Territori]". *Nexe. Quaderns d'Autogestió i Economia Cooperativa*, núm. 26 (2010).
- ROJO, GUILLERMO. "Apunts per al debat. Reptes de la societat i el tercer sector". *Nexe. Quaderns d'Autogestió i Economia Cooperativa*, núm. 29 (2011).
- QUIROGA, V.; ALONSO, A. ; SÒRIA, M. *Sueños de bolsillo. Menores migrantes no acompañados en España*. Madrid: Unicef, 2010.
- QUIROGA, V. ; ALONSO, A. I SÒRIA, M. *Somnis de butxaca. La migració de menors migrants no acompanyats a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, Publicacions Digitals, 2009.
- SÍNDIC DE GREUGES. *La situació dels infants migrants sense referents familiars a Catalunya. Resum executiu*, 2018.
- SUÁREZ, LILIANA. "Un nuevo actor migratorio: jóvenes, rutas y ritos juveniles transnacionales". A: Checa y Arjona. *Menores tras la frontera. Otra emigración que aguarda*. Barcelona: Icaria, 2006.
- DD.AA. "La innovación social: ¿prácticas para producir autonomía, empoderamiento y nueva institucionalidad?". *Revista Internacional de Sociología*, núm.77 (2019), p.126.
- XARXA D'ECONOMIA SOCIAL. <http://xes.cat/>